

● Auf wiedersehen Photokina ... ●

Das war einmal

Wessel Sijl

Mijn fotografieartikelen gaan vaak over (computer)toepassingen, ontwikkelingen met hard- en software, en over het fotograferen in de praktijk. En een tweejaarlijkse evergreen was een artikel besteed aan een impressie van de Photokina, de wereldbeurs voor de fotografie ('Weltmesse des Bildes'), die sinds 1950 in de Messe van Keulen plaatsvond.)

Jawel gewaardeerde lezer, ik schrijf 'plaatsvond' in de verleden tijd. Want uitgerekend aan het begin van de decembermaand van 2020 - een tijd van feestelijkheden - bereikte mij het droevige bericht dat voor deze tweejaarlijkse, zeer beroemde en alom erkende wereldbeurs, het doek is gevallen. Daarom ditmaal een artikel van mijn hand met een heel andere touch. Een weemoedige terugblik op een instituut dat voor mij en vele andere fotografen een grote inspiratiebron is geweest.

Met een traan en weemoed las ik dit bericht op diverse websites, waaronder die van DPreview en van het gewaardeerde Nederlandse fotografietschrift Focus Magazine. Op de website van Focus Magazine was het mooi verwoord door de schrijver Philip P. Kruijer. Hij beschreef een gevoel van weemoed, en vermeldde dat hij een traantje moest wegpinken. Ik herken dat, want deze beslissing van de Kölner Messe emotioneerde ook mij. Als de coronapandemie geen roet in het eten gegooid zou hebben, had de beurs nog in 2020 plaatsgevonden. Niet in de herfst, zoals sinds 1950 gebruikelijk was, maar in het voorjaar. En dan had ik er ongetwijfeld weer een artikel aan besteed voor de SoftwareBus. Nu dus geen impressie van de beurs, maar een persoonlijk verhaal over een verdwenen fenomeen, dat ik met de lezer wil delen.

Ik bezocht de 'Kina' (zoals die door frequente bezoekers liefkozend werd genoemd) voor het eerst als zestienjarige scholier, in 1974. Ik had net twee jaren prille fotografie-ervaring opgedaan met een goedkope Russische camera, en dat smaakte naar meer. Ik was op zoek naar een betaalbare kwaliteitscamera en andere dingen voor de foto-uitrusting, zoals een donkere kamer, en de Photokina zou daarvoor een mooie informatiebron zijn. De luxe van internet bestond niet, en je moest voor het vergaren van informatie het hebben van beurzen zoals deze. Het was uniek dat uitgerekend een wereldbeurs (want dat was het echt!) op niet al te grote afstand bij onze oosterburen in Duitsland plaatsvond. Vanuit mijn woonplaats Ede kon je er zowaar zonder overstappen komen. De toenmalige D-trein Amsterdam CS - Köln Hauptbahnhof stopte in Ede-Wageningen, en bij wijze van uitzondering stopten de internationale treinen ook speciaal voor de bezoekers van de Photokina, op station Köln Deutz-Messe. Mooier kon niet; na twee uren treinreizen uitstappen voor de deur van de Messe! De reclamebanners van menig fabrikant in de fotobranche zag je al vanuit de verte, rijdend door de voorsteden van Keulen, op je afkomen.

Na een uur binnen te hebben rondgelopen, was de eerste indruk van mijn allereerste bezoek in 1974 overdonderend. Maar ook heel erg prikkelend en inspirerend. Niet in de laatste plaats omdat menig standhouder de kwaliteit van zijn producten graag met ondersteuning van top fotografiewerk aan het publiek toonde. Vaak werk van beroemde fotografen, die speciaal door zo'n producent waren ingehuurd. Die fotografen mochten graag een praatje maken met het publiek, en signeerden fotowerk, kalenders of fotoboeken. Ik heb menig beroemd fotograaf in de loop der jaren live gesproken, waarvan velen al niet meer leven. Het werd dus bij dat eerste bezoek al vóór de eerste 'Kaffee mit Kuchen' duidelijk dat de Photokina meer was dan alleen een beurs waar je informatie kon inwinnen. Vanaf dat moment was het voor mij een beleving, een grote inspiratiebron, die resulteerde in de tweejaarlijkse fotobedeftvaart naar Keulen. Ik heb, soms tot

wanhoop van mijn echtgenote, geen aflevering overgeslagen.

Traditioneel ging de Photokina gepaard met veel uitstekende foto-exposities. Daarbij werd ook veel aandacht besteed aan de amateur. De exposities waren door de hele stad, maar het officiële expositiegebouwen onder de hoede van de Photokina waren de 'Bilderschauen'; de grote expositie met werk van beroemde fotografen uit de hele wereld. Vele jaren vond dat plaats in de binnenstad van Keulen, in de Kunsthalle. Dus gescheiden van de technische beurs. Dat was eigenlijk zo gek nog niet: even helemaal weg van het technische geweld. Voor menigeen, ook voor mij, was het reden om twee dagen in Keulen te verblijven: een voor de beurs en een voor de Bilderschauen. Ik heb veel foto's van mijn idolen, van toen en nu, live voorbij zien komen: van Ansel Adams, Lee Friedlander, Bernd en Hilla Becher, Sam Haskins, Uwe Ommer, Harald Mante, enz.).

Het bezoek aan de binnenstad was ook een goede gelegenheid voor de koopjesjacht. Op een steenworp afstand van de Kunsthalle bevonden zich fotowinkels van bekende Keulse retailers, zoals Foto Gregor, die prompt tijdens de beursdagen spectaculaire aanbiedingen had. Daar kwam zoveel volk op af, ook uit andere landen, dat sommige retailers Engels-, Frans- en Nederlandstalig personeel in dienst hadden. Wat je had gezien op de beurs, kon je vaak met een scherpe aanbieding bij een van de Keulse fotoretailers scoren.

De beurs was vele jaren nog in het oude beursgebouw pal tegen de Rijn aan (200 meter vanaf het huidige beursgebouw, waar hij de laatste jaren plaatsvond). De jaren dat ik de Kina bezocht, van 1974 tot 2018, het jaar van de laatste Photokina, heb ik enorm veel ontwikkelingen in de fotografie (inclusief film/video) voorbij zien komen. Ik herinner me nog de presentatie van de eerste digitale camera, tijdens de beurs

van 1982, de Sony Mavica. Deze had al een jaar eerder het levenslicht gezien, maar de Photokina was het eerste grote platform om het aan de wereld te tonen. De foto's werden weggeschreven op een 3,5" floppy disc ..... Je kunt het je niet meer voorstellen, met de gigabytes van heden.

Er veranderde veel in de loop der jaren, maar de opkomst van de digitale fotografie veranderde het aanbod op de beurs echt radicaal. Ooit hadden standhouders zoals Kodak en Agfa een volledige hal nodig om hun producten te showen, vaak gepaard met spectaculaire multimedia diashows, terwijl dat nu ondernemingen met een marginaal bestaan zijn. Hun plaatsen werden overgenomen door heel andere aanbieders: van geheugenkaarten, van digitale printsystemen, van mobiele harde schijven, van softwaremakers. Van fotochemicaliën naar printerinkten, van doka coloranalyzers naar kalibratiesystemen voor beeldscherm en printer.

Waar ooit mijn mond van open viel, zoals die fraaie multi-mediashow van de analoge fotoproducenten van weleer, kan ik anno nu met een paar muisklikken op de pc bereiken - met technisch veel meer mogelijkheden.

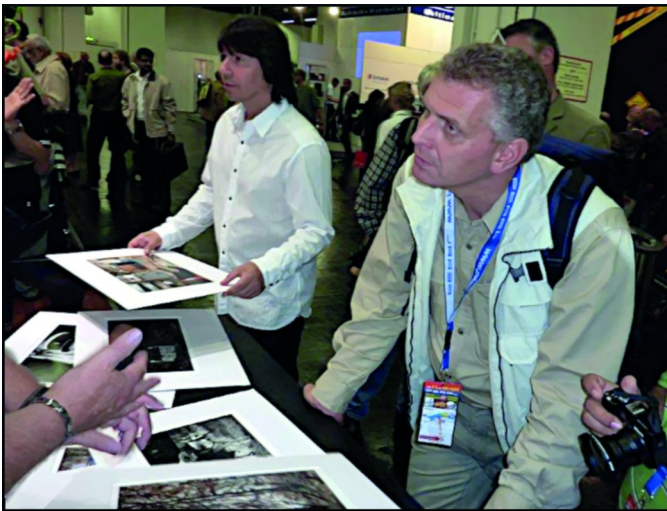
Ook de herkomst van producenten liet grote veranderingen zien. Tijdens mijn eerste Photokina in 1974 was het vooral een Europees (vooral Duits), Japans, en Amerikaans aanbod, terwijl in 2018 de toon werd gezet door landen als China, Taiwan en Zuid-Korea.

Maar één ding bleef onveranderd, of breidde zelfs uit: de presentatie van camera's, lenzen, filters en andere hardware, Uiteraard ook meegaand in de wave van analoog naar digitaal, maar in essentie gestoeld op hetzelfde principe. Ook daarbij waren er vaak reden om met verbazing de nieuwste ontwikkelingen te aanschouwen. Je kunt het zo gek niet bedenken. Dingen die we nu zo gewoon vinden, en (soms) achteloos aanschaffen, zijn met menig ahhs en ohhs voor het eerst aan het grote publiek getoond op de Photokina. Zo heb ik de eerste statieven van carbon in handen gehad .... en dacht: 'Dit kan niet waar zijn ...'

Wat ook bleef, waren de spiegelstukjes en kraaltjes: de kleine relatiegeschenken, of (veel) interessanter, de proef-/testpakketjes van het een en ander. Zo heb ik menig nieuw verschenen analoog chemisch fotopapier in mijn doka uitgeprobeerd, en later de digitale printpapieren voor de fotoprinter. Mijn echtgenote zag het hoofdschuddend aan als ik weer met een karrenvracht aan folders (later CD's en DVD's) en zulk testmateriaal thuis kwam, en verzuchtte: 'Wat moet je toch met al die rotzooi.' Ooit kreeg ik een pakje doka afdruppelend papier van het Franse merk Guillemot (dat was het oudste merk ter wereld van lichtgevoelige papieren, maar al tientallen jaren niet meer bestaat); dat was het zeer dure en exclusieve papier waarmee onder andere de wereldberoemde fotograaf Ansel Adams werkte. Voor mij was het zo iets als een onbereikbaar relikwie, en toen had ik het echt in handen.

De schrijver van dit artikel laat zich voorlichten door een leverancier van printpapier

Het was dus ook een komen en gaan van merken, maar ook van complete systemen, die nooit echt een (langdurig en groot) succes zijn geworden, maar wel ooit op een van de Kina's met veel bombarie werden gepresenteerd. Zoals de APS-film en camera, de disc-camera (nee, geen digitale disc, maar een schijf met daarop een aantal negatieffilmpjes, wat de rolfilmcassette van de pocketcamera van weleer zou gaan vervangen .....). En nog veel meer. Het is een afspiegeling van de maatschappij; dingen worden een succes of een afgang. Of komen en gaan. Net als de Photokina zelf, zoals nu blijkt.

Op enig moment werd besloten om de Bilderschaueu niet meer in de stad te organiseren, maar in een zijvleugel van de Messe. Eerlijk gezegd heb ik dat nooit echt sfeervol gevonden; de exposities in de Kunsthalle in de binnenstad waren echt even helemaal gescheiden van het technische geweld. Het idee om het te integreren in de Messe was begrijpelijk om kostentechnische en efficiencyredenen, maar de ziel was eruit (althans, dat vond ik), hoe mooi het aanbod vaak ook was en hoe goed gepresenteerd.

Tijdens de laatste Photokina in 2018 was het aanbod in de expositieruimte al flink geslonken ten opzichte van voorgaande jaren. Wellicht was dit al een voorteken dat de Photokina eindig zou worden.

De Photokina was natuurlijk al die jaren één groot commercieel gebeuren, dat realiseer ik me, en toch schrijf ik dit met grote weemoed. Het was mijn tweejaarlijkse bedevaart, voor het eerst ondervonden als tiener, wat altijd een boost en inspiratie gaf. Menig fotograaf zal dit herkennen. Ik heb de beurskrantjes PTN (Photokina Trade News) en diverse oude entreekaartjes nog op zolder, en koester ze als een mooie herinnering. Net als de treinreizen van en naar de beurs, vaak met veel Nederlandse en Duitse medefotografen aan boord, wat altijd inspirerende gesprekken opleverde. Later werd dat treinreizen ingeruild voor de auto, en ging ik carpoolend met vrienden naar Keulen; ook leuk (en ook heel vermoeiend).

Een bezoek aan Keulen, een stad die ik altijd als nauw verbonden heb gezien met de fotografie, zal nooit meer hetzelfde zijn.

Ja waarde lezers, ik schrijf dit met een brok in de keel en een traan. Het verdwijnen van de Photokina voelt als een verlies en als het afsluiten van tijdperk dat voor menig fotograaf zo bepalend is geweest voor zijn of haar ontwikkeling. Das war einmal ...

Een afscheid dat zich goed laat verwoorden met het mooie lied van Reinhard Mey: 'Gute Nacht Freunde, es ist Zeit für mich zu gehen; was ich noch zu sagen hätte, dauert eine Zigarette und ein letztes Glas im Stehen.'